

ban a francia nyelvben. Szívesen emlékezem fürgén vezetett órára, pattogó kérdéseire és elevenségére; azok közé a tanárok közé tartozott, akik tudományos képzettségüket nem rejtették el múzeumok és könyvtárak hívatalaiban, ahol pusztán a tudományok művelésének szentelhették idejüket, hanem tudásuk vonzóerejével viték az ifjúságot a művelődés útján előre. Hiszen régi tudósaink hosszú sora a középiskola katedrájáról került az egyetemi dobogóra és iskolai munkájuk nem volt tudományos működésük rovására, ellenkezőleg tudományuk használt iskolai tanítá-suknak.

Talán nem véletlen, hogy romanisztikával és ennek révén a füрге gall szellemmel kapcsolatban álló ember vállalta magára szavaink eredetének rendszeres összefoglalását szótár formájában. És azt hiszem, hogy helyesen következtek, ha Littré, Gamilschegg műveinek befolyását sejtem szótárunk születésében. Csak elevenséggel rendelkező ember végezhette el ezt a hatalmas feladatot. Bárczinak felmérhetetlen munkát kellett végeznie az irodalom feldolgozását illetőleg, mert csak elejében támaszkodhatott az Etymologiai Szótárra, azontul nem volt olyan összefoglaló mű, mely segíthette volna. A szavak eredetére vonatkozólag ugyan felvilágosítást ad Balassa kétkötetes szótára, de ez nem közli az átadó nyelvben a szó alakját, s nem ad tudományos irodalmat, mert más a célkitűzése. Nem volt összefoglaló tanulmányunk indogermán-, tinnugor-, szláv-eredetű szavainkról, csak folyóiratokban elszórt vagy részleges tanulmányok, (az indogermán csoporttal Bárczi nem is foglalkozik).

Mit ad Bárczi? A megfelelő címszó után a szó első előfordulását, a szó előfordulási helyét, idejét, a szó jelentésfejlődését, eredetét illetve az arra vonatkozó feltevéseket, irodalmi utalásokat. Nem jelöli meg, kinek a feltevéséről van szó és így középkori módon az anonymitásban tűnnek el a tudósok, mintha csak pusztán a tudomány szeretetétért alkottak volna.

Mit nem kapunk meg? Sajnos, csak a közszavakkal foglalkozik Bárczi; a szemlátomást idegeneredetű szavakat tudatosan mellőzi; nem közli a szavak jelentését, pedig néha szükséges volna (pl. topolya, cserepár, csillám). Kevés a közölt nyelvjárási szó. Nagyon hiányolható a személy- és helynevek származtatásának mellőzése. Most még tudományos segédkönyv színezete van, ellenben ennek és Balassa gazdag munkájának egyesítéséből fog képekkel ékesítve megszületni, ami a magyar tanulótársadalomnak, tanárságnak és a művelt közönségnek nélkülözhetetlen könyve lesz: a magyar Larousse. Eddig még nem is jöhetett létre a magyar fogalmi szótár, mert nincs meg hozzá a kellő előfeltétel, történeti nyelvi kultúra. Amikor a magyar nyelvvel való törődés mélyebb és szélesebb lesz, akkor jelenik majd meg ez is.

Bárczi műve tehát úttörő jellegű. Sokaktól áhított művet adott nekünk, melyet sűrűn fogunk használni oktató munkánkban.

Erdődi József.

Együtt dolgoztunk. Az érsekújvári áll. gimn. IV. A. osztályában működő nyelvművelő és falukutató munkaközösség írásai. Szerkesztette dr. Bakos József gimnáziumi tanár, a munkaközösség vezetője.

Gyujt és lelkesít ez a kis könyv és példázta azt: hogyan lehet kis eszközökkel, felsőbbbségtől nem szübvencionáltan is nagyot alkotni. Mi van ebben a könyvben? Két év szürke napjainak munkája egy örökkévaló cél: a magyarság belső, igazi erősítése érdekében. Kis diákok lépnek elénk, akik nyaranta, vakációk idején bejárják falujuk határát és feljegyzik azt, ami benne jellegzetes, ősi, népi, magyar

és érték. Ismét más gyermekek gondolatokat közölnek arról, hogy miként indultak meg az igazi irodalom felé, hogyan vetették ki magukból — mint betegséget az egészséges test — a ponyvát, a selejtet. Környezetük kifejezéseit fülelik, mégpedig éles és jól halló füllel, a 13—14 éves fiúk és leányok, a fejüket törik, hogyan lehetne valamit szebben, magyarabban mondani. Dalokat, meséket, közmondásokat találunk a könyvben — csupa kis-alföldi eredetűt, — népi játékok leírását, igazi jó könyvek pársoros ismertetését. És mind ezek mögött egy hatalmas segítő szándékot, mely melegen néz minden magyar értékre, meg akarja tartani azt a jövő számára és már előre kötelességeket, feladatokat ró önmaga fiatal vállaira. Ne gondoljuk, hogy a gyöngye gyermeki karok nem tudják hordozni az örök Hungaria támasztó pilléreit: a nyelvet, a lelket, a játékot a dalt. Talán-talán *csakis* ők képesek erre... Rossz lelkű ember, aki bíráló, kritizáló szándékkal emlékezik meg a könyvről. Feladatunk csak az lehet, hogy egy pillanatra megálljunk mindennapi munkánk közepette és tisztelettel, elismeréssel hallgassuk azoknak a hangját, akik egy magyar végvidéken nótaszóval, erős hittel, gyermeki lelkesedéssel építik maguknak a holnap tanyáját. Aki pedig — a felszabadulás után alig egy esztendővel — a mai tanári erőtlenségek közepette *ilyen* feladatra mert vállalkozni s még inkább aki a vállalt feladatot *ilyen* emberül végezte el első részletében, arra csak a példaképnek kijáró tisztelettel nézhetünk mi, akiknek a lelke mélyén ugyanez a ki nem modott szó, végre nem hajtott tett élt, mint Bakos Józsefban. Ha van nyomdatermék, aminek minden önképzőkörben meg kell lennie: ez az, és ha méltó valamilyen írás is, hogy tanári értekezletek anyagaként szerepeljen: ez az.

— ami —

Padányi Viktor: Középkutatásunk kérdései. Szeged, 1941. 66. lap.

„*Ez az írás a fiatalabb tanárnemzedék egyre határozottabban körvonalazódó eszmékedésének vázlata*“ — vallja a szerző. Valóban arról hallunk benne, amit a tanári szobák sarkában országsszerte nap mint nap tárgyaltunk, ami konferenciákon, nevelői egyesületek gyűlésein egyre többször kerül szóba, ami mindnyájunk húzába vág. Vagy ki nem vesződött még más típusú iskolából jött tanulóval és kinek nem szúr szemet, hogy bukkott tanítványa pár hónap múlva esetleg többet keresett saját tanáránál. Aki érezte már, hogy az oklevél megszerzése után csak hosszú és szorgalmas önképzéssel válhatott tanárrá, szívesen fogja olvasni a tanárképzésről írt sorokat. Akivel már előfordult, hogy nem merte ajánlani a tanári pályát növendékének, azt érdekli a devalorizált tanári munkáról és a rendi munkáról, szülő fejezet. Kétségtelen, hogy a szerzőnek elsősorban a polgári iskola suta helyzete fáj, de az egész rendszer aggasztja. Örvendetes, hogy a kormányzat jelentős mértékben javította már az iskolákban folyó nemzeti-nevelés rendszerét és vele kapcsolatos személyi sérelmeket. Éppen ezért alkalmas a pillanat, hogy minden tanári vágy nyilvánosságra kerüljön. Többben talán sokalják az utóbbi évek iskolareformjait, az élet változása azonban mindég korszerű közoktatási szervezetet követel. A korszerű nevelésnek pedig alkalmazkodnia kell a jelen igényeihez és a jövő kilátásaihoz.

Ezért vizsgálja a szerző széleskörű felkészültséggel a tanulás értelmét a való élet kívánalmaihoz viszonyítva. Tetszetős szellemtörténeti és kultúrpolitikai áttekintés alapján két iskolafajt ismer: *öncélú* (gyakorlati) iskolát és *előkészítő* jellegűt. A mai iskolák súlyos szervezeti hibája épen az, hogy kettős teher van a vállukon.

Légyen ezért a csökkentett számú gimnázium — a latinnal a tengelyében — tudományos, egyetemre képesítő iskola és a négyirányú liceum a német nyelv-